

DET KONGELIGE KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

18/5071-10

28. mai 2020

Instruks for behandling av søknader om dispensasjon for vurdering i fremmedspråk

Kunnskapsdepartementet viser til uttalelser fra Diskrimineringsnemnda (tidligere Likestillings- og diskrimineringsnemnda) fra 1. desember 2016 og 4. oktober 2019 (LDN-2015-73 og DIN-2018-368). Som en oppfølging av nemndas uttalelser anser departementet at det er riktig for en avgrenset tidsperiode å åpne opp for at det kan gis dispensasjon fra kravet om vurdering med karakter i fremmedspråk som fellesfag i videregående opplæring, jf. forskrift til opplæringsloven § 23-1 og forskrift til friskoleloven § 3-38. Dispensasjonen gjelder ikke engelsk.

Instruksen ble revidert to ganger i 2017, og nå i 2020.

1. Formål og hjemmelsgrunnlag

Bakgrunnen for endring i praksis etter forskrift til opplæringsloven § 23-1 var uttalelsen fra Likestillings- og diskrimineringsnemnda 1. desember 2016. Som en oppfølging ga departementet instruks om at kvalifisert grad av dysleksi og spesifikke språkvansker skulle føre til fritak dersom individuell tilrettelegging ikke var tilstrekkelig for å gi likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter. Formålet var å sikre at praksis ikke stred mot diskrimineringsregelverket.

I saken fra 2019 uttalte nemnda at det var i strid med forbudet mot indirekte diskriminering ikke å åpne for individuelle vurderinger også ved andre funksjonsnedsettelse som ga likeartede konsekvenser i språkfaget.

Myndighetenes forpliktelser til å sørge for et ikke-diskriminerende regelverk og en praksis som bidrar til likestilling og økt inkludering i opplæringen, er slått fast i likestillings- og diskrimineringsloven, opplæringsloven og i FN-konvensjonen om rettighetene til personer

Postadresse
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo
postmottak@kd.dep.no

Kontoradresse
Kirkeg. 18
www.kd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
872 417 842

Avdeling
Juridisk avdeling

Saksbehandler
Stine Elde
22 24 74 26

med nedsatt funksjonsevne. Dette innebærer at verken regelverk eller praksis kan bidra til indirekte, ulovlig forskjellsbehandling. Diskrimineringsforbudet omfatter både eksisterende, antatte, tidligere og fremtidige funksjonsnedsettelse.

Konklusjonen i nemndas avgjørelse 4. oktober 2019 viser at det er grunnlag for enkelte presiseringer i instruks.

Forskrift til opplæringsloven § 23-1 og friskoleforskriften § 3-38 gir departement og direktorat anledning til å dispensere fra kravene i bl.a. forskriftenes kapittel 3 og 4. Vilåret for å vurdere om dispensasjon skal gis, er at det må foreligge "særskilde tilfelle."

Departementet legger til grunn at saker der vilkårene i punkt 2 og 3 nedenfor er oppfylt fortsatt utgjør et slikt «særskilt tilfelle» (jf. forskrift til opplæringsloven § 23-1), og at det da skal innvilges fritak fra vurdering med karakter i fremmedspråk som fellesfag i videregående opplæring – studieforberedende utdanningsprogram. I tillegg presiserer departementet at det må foretas en individuell vurdering av søknader om fritak der det foreligger dokumenterte utfordringer som ligger nær opp til dysleksi og språkvansker når det gjelder hvilke konsekvenser utfordringene gir den enkelte i språkfaget. I tillegg må det være dokumentert at individuell tilrettelegging ikke vil være tilstrekkelig for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter for eleven.

2. Vilkår

1. Personen er eller har vært elev i videregående opplæring – studieforberedende utdanningsprogram
2. Personen har dysleksi eller spesifikke språkvansker i en slik grad at individuell tilrettelegging ikke er tilstrekkelig for å sikre likeverdige opplæringsmuligheter¹.

Personer som ikke lenger er elev i faget fremmedspråk fellesfag, men har vært heltids- eller deltids elev i videregående opplæring (se vilkår 1 ovenfor), kan også innvilges fritak for vurdering i faget. Dette gjelder både elever som tidligere har fullført fremmedspråk (nivå I, nivå II eller nivå I+II), og elever som har valgt å avslutte faget. Sistnevnte gruppe må, i tillegg til å dokumentere vilkår 1 og 2 ovenfor, sannsynliggjøre at han eller hun på grunn av funksjonsnedsettelsen ikke var i stand til å følge faget.

3. Dispensasjonens virkeområde

Dersom de to vilkårene i pkt. 2 over er oppfylt, skal det etter søknad gis dispensasjon fra vurdering med karakter slik at vitnemål kan skrives ut selv om eleven ikke har sluttvurdering i faget fremmedspråk som fellesfag (nivå I, nivå II eller nivå I+II), jf. forskrift til opplæringsloven § 3-42 og forskrift til friskoleloven § 3-41. På vitnemålet skal det føres FAM02 (Fritatt for vurdering med karakter).

Dispensasjonen innebærer at personen får fritak fra vurdering med karakter i faget fremmedspråk som fellesfag (nivå I, nivå II eller nivå I+II). Fritaket gjelder både

¹ Dette vurderingstemaet tilsvarer med noen språklige endringer ordlyden i Likestillings- og diskrimineringsnemndas uttalelse.

halvårsvurdering med karakter og standpunkt vurdering, og vedkommende skal ikke være med i eksamenstrekket for fremmedspråk. Dersom eksamen i faget er gjennomført før dispensasjonen innvilges, skal eksamen annulleres, og fylkesmannen skal innvilge dispensasjon fra kravet om antall eksamener.

Hvis eleven som får fritak for vurdering i fremmedspråk, allerede har fått eksamenskarakter eller standpunktkarakter, skal skoleeier stryke standpunktkarakter eller eksamenskarakter i faget.

De som får fritak, skal ha halvårsvurdering og annen underveisvurdering uten karakter.

Etter gjeldende rett kan det ikke gis dispensasjon fra *opplæring* i fremmedspråk i videregående skole.

For elever som er innvilget dispensasjon fra vurdering, skal det føres fravær på ordinær måte. Fraværgrensen, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-3 siste ledd og forskrift til friskoleloven § 3-3 siste ledd, er ikke aktuell ettersom eleven ikke skal ha vurdering med karakter i faget. Dersom eleven som innvilges dispensasjon, ikke følger opplæringen i faget, vil dette derimot gi seg utslag i det fraværet som føres på elevens vitnemål eller kompetansebevis, jf. forskrift til opplæringsloven § 3-47 og forskrift til friskoleloven § 3-46.

For elever som er innvilget dispensasjon, men som avsluttet faget før dispensasjonen ble innvilget, skal det ikke føres fravær i faget på vitnemålet.

4. Saksbehandling – Delegasjon av myndighet

Hjemmel for dispensasjon er forskrift til opplæringsloven § 23-1 og forskrift til friskoleloven § 3-38. Kunnskapsdepartementet delegerer med dette til fylkesmannen sin myndighet etter forskrift til opplæringsloven § 23-1 og forskrift til friskoleloven § 3-38 til å dispensere i samsvar med vilkårene i denne instruksen. Myndigheten kan ikke delegeres videre.

Privatpersoner søker selv fylkesmannen om dispensasjon.

Dispensasjon forutsetter at søker framlegger dokumentasjon fra henholdsvis pedagogisk-psykologisk tjeneste eller andre sakkyndige, samt elevens skole. Det må fremgå av dokumentasjonen at vilkårene for dispensasjon anses å være oppfylt, jf. punkt 2.

Vedtaket om dispensasjon skal vise til bestemmelsene det dispenseres fra i den aktuelle forskriften.

Forvaltningslovens regler om enkeltvedtak gjelder for avgjørelser om dispensasjon etter denne bestemmelsen. Utdanningsdirektoratet er klageinstans.

Instruksen gjelder inntil den kalles tilbake.

Med hilsen

Kristin Ryan (e.f.)
avdelingsdirektør

Stine Elde
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Adresseliste

Fylkesmannen i Agder	Postboks 788 Stoa	4809	ARENDAL
Fylkesmannen i Innlandet			
Fylkesmannen i Møre og Romsdal	Fylkeshuset	6404	MOLDE
Fylkesmannen i Nordland	Statens hus	8002	BODØ
Fylkesmannen i Oslo og Viken			
Fylkesmannen i Rogaland	Postboks 59	4001	STAVANGER
Fylkesmannen i Troms og Finnmark			
Fylkesmannen i Trøndelag	Postboks 2600	7734	STEINKJER
Fylkesmannen i Vestfold og Telemark			
Fylkesmannen i Vestland			
Utdanningsdirektoratet	Postboks 9359 Grønland	0135	OSLO